

Oponentní posudek na diplomovou práci Jakuba Doležala Střípky z mozaiky protektorátní společnosti, FF UK, katedra PVH a archivního studia, Praha 2008. 2 díly, stran 451 vč. příloh

Diplomant Jakub Doležal se připravoval na splnění diplomního úkolu dlouhodobě, systematicky a s pozoruhodným osobním zaujetím, jež vyústilo v neobvyklou metodologickou a metodickou přípravu na jeho zvládnutí. Promítlo se i do shromáždění rozsáhlé heuristické základny diplomové práce. Ta nepochybně výrazně překračuje běžný standart diplomových prací a ovlivnila její rozsah.

Jakub Doležal po mém soudu nepředkládá pouhé „střípky“ protektorátní společnosti, ale úspěšně rekonstruuje její relativně celistvou mozaiku samu. Přesvědčivě obhajuje své přístupy ke zpracování mnohopřípadové studie konkrétních jedinců, kteří reprezentují konkrétní protagonisty a představitele správních a samosprávních orgánů v rámci protektorátní společnosti, jsou reprezentanty profesních pracovních a zájmových skupin, zastupují etnické skupiny anebo ztělesňují představitele konkrétních klíčových historických událostí protektorátního období.

Jsou ale i typickými představiteli specifické sociologické skladby tehdejšího sociálního milie. Diplomant dosáhl v této snaze pozoruhodné úplnosti a plastičnosti. K 38 jím analyzovaných „případů“ by se dali zařadit ještě i další (vedle mlynáře např. pekař, vedle příslušníka Obrany národa důstojník Československé armády a jeho role v osvobozovacích akcích atd.). Ale celistvost vystižení hlavních kontur historického vývoje, jež je obsažena v každé případové studii je pozoruhodně plastická, nic podstatného z ducha doby a atmosféry totality na protektorátní způsob nebylo opomenuto. Každý konkrétní životní příběh je konfrontován s relevantními souvislostmi, jež vyplývají z reality nacistické okupace Protektorátu Čechy a Morava a jednotlivé případy prostupuje konfrontace s obecnou problematikou specifických podmínek života v protektorátní společnosti. Diplomant nastoluje obecné otázky rezistence a kolaborace, různých forem perzekuce i pochopitelných snah „po přežití“. Vzhledem k regionálnímu vymezení mikrosondy na sedlčanský region vystupují do popředí i regionální specifika spojená s vystěhováním části území tamního politického okresu z důvodu zřízení cvičiště zbraní SS. Diplomant jako absolvent oboru PVH a archivního studia navíc velmi kreativně pojednal i o specifických otázkách dějin správy protektorátního období.

Použitá metoda „případových studií“ jednu obecnější otázku ale otevřela. Jednotlivé „případy“ analyzuje a interpretuje diplomant v reálném a dynamicky pojímaném čase v návaznosti na vyprávění konkrétního životního příběhu. Když je ale konfrontuje s obecnější problematikou (např. zásobování obyvatelstva, existence černého trhu, režim nucené práce a totálního pracovního nasazení) je jeho líčení statičtější a nezahrnuje hlavní proměny dané problematiky v závislosti na měnícím se čase války a relevantních proměn okupační politiky. Např. situace na černém trhu vykazovala značné odlišnosti po zavedení lístkového systému, po nástupu Heydricha anebo po druhé vlně totálního válečného nasazení v létě 1944.

Zvláštního ocenění si zasluhuje diplomantův badatelský přínos, jenž je ukotvený v pozoruhodně rozsáhlé a nápadité heuristice. Provedl archivní výzkum v archivních fondech centrální povahy a na okresní úrovni. Podnikl mimořádně rozsáhlé studium pamětních knih (kronik) jednotlivých obcí Sedlčanska, věnoval se studiu muzejních sbírek a doplnil ho studiem tištěných pramenů a dobového tisku (do seznamu literatury jsou zařazeny i některé tituly z oblasti literatury memoárového charakteru, ale pro užitečnou konfrontaci jich mohlo být použito více). K metodě „oral history“ se přihlásil diplomant četnými rozhovory

s pamětníky. Uvádí jejich plná jména, data záznamu rozhovoru, kde je záznam uložen, chybí mi však specifikace společenského postavení toho kterého pamětnického respondenta. To podmiňuje a ovlivňuje výpovědní hodnotu jeho vzpomínek. Seznam použité literatury považuji za dostatečně reprezentativní. Některé novější tituly (např. o problematice propagandy a kontrapropagandy, soudobého tisku či rozhlasového vysílání) diplomant jistě prostuduje a použije je až bude práci připravovat k tisku. A jeho diplomová práce by si publikování zasloužila!

Uvádět jednotlivé dílčí poznámky či připomínky ke každému z 38 případů netřeba. O některých otevřených otázkách např. ze správních dějin už oponent s diplomantem diskutoval (funkce obecních tajemníků a zásobovacích tajemníků atp.). Pro celkové hodnocení nesporného badatelského přínosu práce to totiž nemůže mít zásadní význam.

Konstatuji zároveň, že originální výpovědní hodnotu mají četné přílohy (str. 399-451) a soudím dokonce, že badatel, který se v budoucnu bude zabývat protektorátní každodenností, jež bude nahlížena i z regionálních pohledů, by je neměl pominout.

Jakub Doležal splnil diplomní zadání na jednoznačně nadstandardní úrovni. Po doplnění práce v naznačeném směru si jeho diplomová práce zaslouží, aby byla přijata jako práce rigorózní a stala se podkladem pro složení rigorózní zkoušky. V tomto stanovisku je vyjádřeno i oponentovo hodnocení.

V Praze dne 17. 9. 2008

prof. PhDr. Jan Kuklík, CSc.